

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio prima. Vtrum frui sit actus intellectus an voluntatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

Magistri Durandi de
Diuisio Literæ Magistri

SENTENTIARVM, CVM SENTEN
tia eiusdem in generali, & speciali: & primæ
distingtionis primi Libri.

Eteris, ac nouæ legis. Hic incipit tractatus, & diuiditur in duas partes. Primò enim Magister præmittit quædam generalia, quali totius operis prælibatua. Et hoc in principio secundæ distingtionis: & diuiditur in tres partes. In prima, Magister determinat suum intentum. In secunda, mouet quæstiones circa determinata. In tertia, ponit quandam epilogationem, in qua continuat dicta dicendis. Secunda incipit ibi, Cum autem hominis. Tertia ibi, Omnia ergo quæ dicta sunt. Prima pars diuiditur in tres: quia primò præmittit quandam diuisionem vitalem totius operi. Secundò, membra diuisionis declarat. Tertiò, mouet quandam dubitationem. Secunda incipit ibi, Illud verò in rebus considerandum est. Tertia ibi, Notandum verò &c. Secunda pars principalis, in qua mouet quæstiones, diuiditur in tres partes, secundum tres quæstiones, quas mouet. Secunda incipit, Sed cum Deus diligat nos. Tertia ibi, Hic considerandum est. Cuiuslibet autem quæstioni adiungit suam solutionem. Et hæc est diuisio, & sententia in generali.

In speciali sic procedit Magister: primò ponit, & consideranti diligenter & subtiliter contentiã veteris ac nouæ legis, patet, totam sacram paginam circa res & signa versari: & declarat membra huius diuisionis, dicens, quòd res est de his, quæ non adhibentur ad aliud significandū: signa verò, quorū vsus in significatione est. Subdiuidit signa, dicens, quòd signorū quædam sunt signa solū, vt sacramenta veteris legis: quædam verò sunt signa & res, vt sunt sacramenta nouæ legis. Comparat etiã signa ad rem, dicens, quòd omne signū est res: non enim potest signare quòd nihil est: sed non omnis res est signū, quia non omnis res ad significandū adhibetur. Hinc etiã ordinē concludit agendi, quia primò est agendū de rebus quæ in tribus libris continentur: & postea de signis, quòd fit in. 4. li. Deinde ponit subdiuisionē rerum: quia alie sunt, quibus fruendum est: illæ scilicet, quæ beatos nos faciunt, vt Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Aliæ sunt, quibus vtendum est, illæ scilicet, quæ tendentes ad beatitudinē adiuuamur: vt creature, per quas in Deū manducimur. Et hoc confirmat Magister per Augu. Aliæ sunt res, quæ fruuntur & vtuntur, vt creature rationales in medio situatæ, fruendorum scilicet, & vtendorū. Vbi determinat, quid est frui, & quid vti. Postea remouet quandā dubitationē: vbi sic procedit. Primò enim ponit quandā aliam assignationem de frui & vti, cum gaudio nō spei, sed iam rei: vti verò est assumere aliquid in facultatem voluntatis: vnde concludit, quòd omnis fructio sub vsu continetur. Secundò ex hoc opponit contra prædicta, dicens, quòd soli Beati fruuntur, quia soli habent gaudium rei. Tertiò respondet, dicens, quòd soli Beati fruuntur propriè & perfectè, iusti verò in via impropiè, & imperfectè. Aliam etiã quæstionem soluit, dicens, quòd iusti in via, habent gaudium reale: ideo etiã realiter loquēdo oportet quòd etiã fruuntur: quia quicumq; alicui rei est delectatione adheret, fruitor. Sed si ista fructio & adhesio alicui sit, quàm in Deo, sic est abusu fructio. Deinde querit, vtrum hominibus sit fruendum, an vtendum. Et respondet secundum August. quòd vtendum est, non fruendum: quia propter se nō sunt diligendi: vt tamē videtur dicere Apost. quòd hominibus sit fruendum ad Philemonē dicens, Itaq; frater ego te fruam in Domino. Et respondet secundum August. quòd non dicit, Ego fruam te: sed addit, in Domino. Sed homine sic in Deo frui, potius est Deo frui, quàm homine. Contrà querit, vtrum Deus vtatur nobis, an fruatur. Et dicit, quòd non fruatur, sed vtatur. Sed tamen differenter quàm nos: quia nos vtimur aliis rebus propter nostram vtilitatem. Deus autem nobis vtatur non ad vtilitatem suam, sed ad nostram. Et exempla habentur ex verbis Augustini, Hoc

Sancto Porciano

habito, querit, vtrum virtutibus sit fruendum. Et primò ostendit per autoritatē Augustini, quòd nō, tali ratione. Omne quòd est fruendum, propter se est amandum. Virtutes autem non sunt propter se amandæ, sicut ostendit autoritate Augustini: ergo virtutibus non est fruendum. Sed quia virtutibus est fruendum, & propter se sunt appetendæ, ostendit autoritate Ambrosii. Et respondet Magister, quòd nō est fruendum virtutibus. Et quòd dicit Ambrosius, quòd propter se sunt appetendæ vel amandæ, hoc est, quia delectant suos possessores, & habent aliquid, vnde propter se amantur: tamen earū amor ad aliud ordinatur. Vnde non est in eis sistendum: sed ulterius per eas ad beatitudinem est tendendum. Sed contra hanc solutionem obiicitur sic, Frui est amore alicui adherere propter se: sed hoc est intellegendum cum hac additione, tantūm, ita quòd amor non referatur ad aliquid: sed sic non est adherendum virtutibus propter se: sed ulterius propter beatitudinē est virtutibus adherendum: & hoc ostendit autoritate Augustini: & ideo virtutibus non est fruendum, sed Deo. Vltimò recapitulat ea, quæ dicta sunt, ostendens secundū quem ordinē de eis sit tractaturus, quia prius de rebus, quæ de signis: & prius de rebus, quibus fruendum est, quàm de eis, quibus vtendum est. Et hæc est sententia in generali, & speciali.

PRIMA QVÆSTIO PRIMÆ
distingtionis.

Verum frui sit actus intellectus, an voluntatis.

Thō. 1. 2. q. 11. ar. 1. cō. q. 25. ar. 2.

Circa distingtionem istam queritur de duobus in generali, scilicet de fructione, & vsu. Circa fructionem queruntur duo: Primum est, cuius potentie actus sit, frui. Secundum est, quid sit obiectum fructionis. Ad primum sic proceditur. Et arguitur, quòd frui sit actus intellectus: quia nobilissimus actus videtur esse nobilissimæ potestatis: fructio nominat actum nobilissimū, & intellectus est nobilissimæ potentie: ergo fructio est actus intellectus.

Item habendo bonum fruimur: sed idem est habere, quòd nosse, secundum Aug. lib. 33. quæst. ergo frui est idem quòd nosse, sed nosse est actus intellectus: ergo, &c.

IN CONTRARIVM est, quòd dicit Aug. & habetur in litera, quòd frui, est amore inherere alicui rei propter seipsum. Amor autem pertinet ad voluntatem: ergo, &c.

RESPONSIO. Videnda sunt duo: Primum est, quid sit fructio, & quot requiruntur ad fructionem. Et ex hoc secundo apparebit, quòd queritur.

QVANTVM ad primum, sciendum est, quòd si significata nominum probare non possumus, nisi ex vsu & acceptione doctorum. Beatus autem Aug. 12. de Ciui. dicit quòd nomen fructionis à fructu descendit. Fruimur enim fructu, sicut cibamur cibo. Fructus autem est illud, quòd vltimò de arbore, & cum quadā delectatione percipitur. Fructio ergo includit delectationem: propter quòd cum aliquis multum delectatur in aliqua re, dicimus quòd fruimur ea. Delectatio autem requirit cognitionem, quia delectari non est nisi cognoscere, vt habetur. 7. Ethic. Ideo fructio requirit cognitionem præuiam delectationi: non autem quæcumq; delectatio sufficit ad fructionem, sed illa, quæ quietat appetitum, vel totaliter, vel in illo genere: quòd concordat prædictis. Fructus enim est, non quòd cumq; ex arbore proueniens, sed vltimum, ultra quòd nihil aliud expectatur: sic fructio à fructu dicta, est delectatio, non quæcumq; sed illa, in qua finaliter quietatur appetitus.

Patet ergo quòd tria concurrunt ad fructionē, cognitio, delectatio, & quietatio. Horum autē trium primum, scilicet cognitio non pertinet ad essentiam fructionis intrinsecè, sed antecedit. Cuius ratio est, quia fructio aut est delectatio, vel saltem nō potest esse sine delectatione: sed cognitio non est delectatio, & potest esse sine omni delectatione: ergo fructio non est essentialiter ipsa cognitio. Maior patet ex dictis. Minor probatur. Quòd enim cognitio nō sit delectatio, de se patet, eo quòd cognitio pertinet ad potentiam apprehensiuam, delectatio autem ad appetitiuam. Quòd etiã possit esse sine delectatione, videtur, cum prius possit esse sine posteriori, vel secundum naturam

naturam, vel saltem diuina virtute, cognitio autem prior est delectatione: & ideo inuenitur quomodo sine delectatione naturaliter. Tristitia enim quæ excludit delectationem, necessarius requirit cognitionem. Potest etiam esse, saltem diuina virtute, & habentis cognitionem cuiuscumque, etiam habentis superni boni rationem non sequatur delectatio, fruitio autem nequaquam est, ubi delectatio non est: quia si posset esse sine delectatione, pari ratione posset esse cum tristitia: quod enim non coexistit vni oppositorum, potest stare cum reliquo. Relinquitur ergo, quod fruitio non sit cognitio essentialiter: sed præexigit cognitionem antecedentem: quia non delectamur, nec fruimur, nisi cognitis.

7 Delectatio autem se habet ad fruitionem, sicut genus ad speciem: sed quietatio, sicut differentia specifica, vel eam circumloquens. Est enim fruitio delectatio, non quæcumque, sed quietans appetitum. Et hoc est, quod dicit Aug. 10. de Trin. quod fruimur cognitis, in quibus voluntas propter se delectata conquiescit. Et ex hoc patet, secundum, quod quaeritur, cuius potentie actus sit frui: quia voluntatis.

Quod patet dupliciter. primo, ex suo genere sic: Illius potentie actus est frui, cuius est delectari: Sed delectari est actus voluntatis. Ergo, &c. Secundo patet idem, ex eius specifica differentia sic: Eiusdem est moueri ad terminum, & quiescere in termino. Sed desiderium de bono habendo, & fruitio de bono habito, se habent sicut motus, & quies: ergo eiusdem est desiderare, & frui: sed desiderium est actus appetitus vel voluntatis, ergo & fruitio.

8 Ad primum dicendum, quod fruitio non est nobilissimus actus, sed est delectatio consequens nobilissimum actum, scilicet actum intellectus circa nobilissimum obiectum. Vnde fruitio non nominat actum beatificantem nos essentialiter, sed delectationem superuenientem beatitudini, sicut superuenit pulchritudo iuuentuti.

9 Ad secundum dicendum, quod habendo summum bonum, fruimur: sed ipsum habere non est frui, sed quoddam præsuppositum fruitioni, sicut nosse præsupponitur delectationi.

QVAESTIO SECUNDA.

Tho. 1. 2. q. 11. ar. 2. Duid. in 7. dist. 26. q. 2. Et in 4. dist. 40. q. 5. De Pallide ibid. q. 4. Holcor. q. 7. determinationum.

Secundo quaeritur de obiecto fruitionis, vtrum illud sit solum Deus, vel possit esse aliquid aliud.

1 Et videtur, quod non solum Deo sit fruendum: quia omne illud potest esse obiectum fruitionis, quod potest quietare voluntatem & implere eius capacitatem: sed aliud à Deo potest quietare voluntatem, & implere eius capacitatem ergo, &c. Maior patet ex supra dictis. Minor probatur: quia omne finitum potest impleri aliquo finito, quod non est Deus: sed capacitas voluntatis est finita: ergo potest impleri aliquo finito, quod non est Deus. Et hæc fuit minor.

2 Item, quod amatur propter aliud non est obiectum fruitionis: sed Deus amatur propter aliud. Amatur enim, ac ei feruitur propter mercedem, vt dicit quædam glossa super illud Luc. 11. Quanti ergo mercenarii, &c.

3 IN CONTRARIUM arguitur, quia solo sine vltimo fruendum est: sed solus Deus est finis simpliciter vltimus, sicut est agens simpliciter primum: ergo solo Deo est fruendum.

4 RESPONSIO. Dicenda sunt duo: Primum est, quod immediatum obiectum fruitionis non est Deus, sed aliquis actus quo Deus à nobis attingitur. Secundum est, quod obiectum fruitionis remotum est solus Deus.

5 Primum patet, præmittendo duas distinctiones necessarias ad propositum. Prima est de fine, eò quod delectatio, qua quiescit voluntas in aliquo, vt in fine, est fruitio. Finis enim dicitur dupliciter. vno modo, res affectata, sicut finis avari est pecunia. Alio modo affectatio rei, sicut finis avari dicitur possessio pecunie. Et eodem modo finis creaturæ rationalis est Deus, sicut res affectata: sed finis eius vt affectio, est operatio, per quam Deum assequimur. Et hæc est visio Dei.

6 Secunda distinctio est, de amore: quia cum fruitio sit actus voluntatis, & omnes actus voluntatis radicaliter fundentur in amore, omnes habent aliquo modo iudicari ex amore. Est autem duplex amor, scilicet amor benevolentie, & amor concupiscentie. Illud amamus amore benevolentie, cui volumus aliquod bonum, vel aliquam perfectionem: ipsum autem bonum, vel perfectionem, quam volumus nobis, vel aliis amamus amore concupiscentie.

7 Hoc præmissis, patet primum propositum sic: Immediatum obiectum amoris concupiscentie, non est res subiecto distincta à concupiscente: sed fruitio, cum sit delectatio de Deo, & in Deo habito, est quidam amor concupiscentie: ergo immediatum obiectum fruitionis vel delectationis non est Deus, cum sit res à nobis subiecto distincta, sed aliquis actus, quo à nobis attingitur vel habetur, Vtraque præmissarum patet. Et primo maior inductione & syllogismo. Inductione patet, Diligo vinum dilectione concupiscentie: nunquid immediatum obiectum istius dilectionis est vinum? certe non, sed vsus vini, qui est actus gustatiuus, vel gustandi. Non enim diligo vinum immediatè, sed gustare vinum, & idem est in omnibus aliis.

Vide Caic. 20. q. 27. ar. 5.

8 Ratione patet idem: illud amatur amore concupiscentie, quod est bonum, vel perfectio, quam nobis volumus, vel amicis: sed res subiecto distincta, nunquam est bonum nostrum, nisi ratione actus, quo nobis coniungitur sicut nutrimentum: puta panis aut vinum nunquam esset nobis bonum, nisi ratione actus quo nobis coniungitur, cum comedimus aut bibimus: & ipsa coniunctio est bonum nostrum immediatum: ergo res subiecto distincta à concupiscente, non est immediatum obiectum amoris concupiscentie. Et hæc fuit maior. Minor probatur, scilicet quod fruitio, quæ est delectatio de Deo, & in Deo habito sit amor concupiscentie: quia aut est amor concupiscentie, vel benevolentie. Non potest dici, quod sit amor benevolentie, quo volumus aliquod bonum Deo: quia delectatio de Deo habito, respondet desiderio de ipso habendo: sed per tale desiderium non desideramus aliquid Deo, sed nobis: non enim desideramus Deo aliquid habendum ab ipso, (factum enim esset tale desiderium, cum nihil futurum posset ei aduenire) sed desideramus ipsum habendum à nobis, quod pertinet ad amorem concupiscentie, quo desideramus nobis aliquod bonum. Hoc est autem Deum habere, vel videre, vel aliquid tale: ergo delectatio de Deo habita, non est amor benevolentie ad Deum, sed amor concupiscentie: retortæ ad nos. Item, amor habens pro formali ratione obiecti bonum vtile, vel delectabile, est amor concupiscentie: sic autem est in proposito: habet enim fruitio pro obiecto, bonum summè delectabile: ergo, &c. Et sic probata est vtraque propositio: resumatur ergo ratio.

9 Contra hoc tamen obiciunt tripliciter. Primo, contra maiorem illius rationis, probando, quod amor concupiscentie potest pro immediato obiecto habere rem subiecto distinctam ab ipso subiecto cui concupiscitur: quia laus, fama, & honor, sunt res subiecto distinctæ ab eo qui laudatur, honoratur, vel famatur, & tamen cadunt sub concupiscentia. Concupiscunt enim multi famam, laudari, & honorari, & quidam posuerunt felicitatem in honoribus, vt patet ex primo Ethic. Secundo insistant contra minorem, probando, quod delectatio non pertinet ad amorem concupiscentie: quia illud quod principaliter concupiscitur, non est amor concupiscentie, sed est obiectum ipsius: sed fruitio vel delectatio est principaliter concupita: omnes enim appetunt delectari: quare, &c. Item, amor concupiscentie est proprie de futuro: sed delectatio est de presententi, ergo delectatio non est amor concupiscentie.

Cap. 5.

10 Ad primum dicendum, quod operatio vnius, potest esse delectabilis alteri, tripliciter: vno modo, in quantum per operationem alicuius consequimur aliquod bonum: & secundum hoc operationes illorum, quæ nobis bonum faciunt, sunt nobis delectabiles, quia bene pati ab alio, est delectabile. Alio modo, secundum quod per operationes aliorum efficitur nobis aliqua cognitio vel estimatio prærii boni. Et propter hoc homines delectantur in hoc, quod laudantur, vel honorantur ab aliis: quia per hoc accipiunt

Th. 1. 2. q. 32. ar. 5. 6.